

терапевтичній діяльності; вони є засобом переважно невербального спілкування, потужним засобом при спробі в налагодженні контактів; викликають позитивні емоції, допомагають подолати апатію і безініціативність, сформувати більш активну життєву позицію. Потрібно схвалювати дитину у всіх її творчих починаннях, які допомагають цілісному і красивому сприйняттю цього світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні : попередній аналіз ситуації. *Інклюзивна освіта*. Збірник матеріалів проекту. Київ : 2013. 25 с
2. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. [пер. М. Кашуба; пер. поезії В. Войтович]. Львів : Світ, 1995. 528 с.
3. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна і мистецька: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с
4. Третяк О. П. Виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів у навчально-виховному процесі : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія та методика виховання»; Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2014. 20 с
5. Хіля А. В. Організація навчально-виховного процесу початкової школи в умовах інклюзивної освіти: законодавчий аспект. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*: збірник наукових праць. Вип. 1.43 (93). Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. Т. 1. С. 219-223.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУЛИ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Яницька О. Ю.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з навчально-методичної роботи та гуманітарної освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Іванюта О. В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Більшість дослідників розглядають цілепокладання, як інтелектуально-діяльнісну характеристику особистості, яка проявляється у створенні моделі бажаного результату, подальшому прагненні та праці, спрямованій на його досягнення. Однак, у дослідженнях існує велика відстань між філософсько-методологічним трактуванням цілепокладання та чітким визначенням місця цього феномену у складі цілісного інтелектуально-діяльнісного акту суб'єкта. Мета

надає життю людини змісту, задає певний напрямок руху, забезпечує можливості особистісної і професійної самореалізації суб'єкта. Більшість здобувачів вищої освіти мають невисокі показники за критерієм «цілепокладання». Наявність цих тенденцій і обумовило наше звернення до цієї проблематики.

У психології мислення проблемі цілепокладання присвячено ряд досліджень. Психологічна модель цілепокладання передбачає два етапи: перший – формування цілі; другий – її досягнення. Саме тому у психологічну модель включаються особистісні фактори, які забезпечують функціонування мети діяльності суб'єкта, а також фактори мотиваційні, які спрямовані на досягнення мети. Цей процес передбачає отримання змісту та формування особистісного ставлення до нього. Особистісні відносини визначають ступінь присвоєння цілі та впливають на її ефективність.

Таким чином, ставлення до цілі проявляється в оціночній активності суб'єкта. Саме тому психологічна модель включає етап діяльносної (апріорної) оцінки цілі. При цьому оцінюється широке коло умов прийняття цілі: ставлення до наявної мотивації, до установок та цінностей особистості. Апріорне оцінювання носить різний характер та залежить від психологічного захисту критичності, тощо – і є фактором суб'єктивізації цілі. За цих умов вимоги перетворюються у реальну ціль індивіда і тому саме стають важливим компонентом структури цілепокладання мотиваційного аспекту. У дослідженні Телегіної доведено залежність вибору цілі від мотиву та рівня домагання, який складається на цій основі. Мотив та ціль визначають вектор діяльності цілепокладання. Цілепокладання, як предмет психологічного аналізу, вивчається у зв'язку із дослідженням його мотиваційних основ та регуляції, інтелектуальної активності, особистісних характеристик суб'єкта. Для психолого-педагогічного аналізу важливим є визнання того, що постановка цілей складає сутність процесу цілепокладання.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень показує, що цілі і мотиви утворюють ієрархічні системи, у яких незначні елементи, з певних обставин, починають набувати головного значення. Це може приводити до соціальних протиріч. У дослідженнях Помиткіної Л. [1, с. 531-536] аналізується постановка та реалізація життєвих цілей здобувачів вищої освіти у найважливіших сферах життя: професійному самовизначенні, виборі шлюбного партнера, визначенні власної життєвої позиції. Дослідником зроблено важливий висновок щодо необхідності підготовки студентської молоді до постановки та реалізації життєвих цілей, що може досягатися шляхом впровадження у практику ЗВО заходів, спрямованих на прийняття студентами стратегічних життєвих рішень.

Проблема постановки і досягнення цілей висвітлена у працях Помиткіної [1, с. 531-536], Бега І. Д. [2, с. 68-76], Долгих Л. М. [3, с. 164-175]. У дослідженнях доведено, що стратегія постановки цілей започатковується у підлітковому та юнацькому віці, що мотивує молодь на досягнення та готує її до прийняття відповідальних життєвих рішень. Дія – (важливий компонент діяльності) це процес, який підпорядкований усвідомленій меті. Завдяки діям, які визначаються стратегічними та тактичними цілями і відбувається здійснення діяльності. Роль загальної цілі виконує усвідомлений мотив.

У процесі діяльності значимість мотивацій змінюється під впливом успіхів та невдач. Від мотивів залежить характер перетворень механізмів цілепокладання яке не обмежується лише мотиваційною сферою. Воно включає також потребнісну сферу. Таким чином, класифікація потреб може бути використана як критерій класифікації цілей, які виникають на основі цих потреб.

В психології виділяється чотири основних компоненти у структурі потреб: наявний стан, бажаний стан, переживання невизначеності між ними, переживання намагання перевести наявне в бажане. Ціль зберігає всі чотири компоненти потреби. Тому в дослідженнях розвитку цілепокладання у період юності вчені традиційно розглядають мету у потребувально-мотиваційній структурі у співвідношенні з дією. Таким чином, цілі, разом з мотивами, виступають як визначальним, так і регулюючим аспектом діяльності, тобто надають їй особистісного характеру. Постановка цілі передбачає пізнання обставин діяльності та визначення засобів її досягнення. Це, у свою чергу, відображається в плануванні діяльності та прийнятті рішення. Тобто, після того, як поставлена ціль та складено план її реалізації, починається діяльність, яка складається із дій та включає операції.

Досягнення поставленої цілі – є критерієм ефективності діяльності. Саме тому цілепокладання визначає формування готовності, яку необхідно враховувати при професійній підготовці студентів. Для ефективної підготовки студентів вищих навчальних закладів до професійної «управлінської» діяльності важливо включити в навчальні плани додаткові заняття (семінари, тренінги, майстер-класи) з використанням технологій, які сприяють розвитку навичок цілепокладання. У психолого-педагогічних дослідженнях відзначається роль здібностей до цілепокладання. Саме здібності сприяють реалізації цілей.

Важливою є роль здібностей до цілепокладання. Це складна синтетична особливість особистості, яка визначає її придатність до діяльності. І має три ознаки: приналежність до індивідуально-психологічних якостей; вплив на якість та успішність виконання діяльності; складність своєї структури, яка не зводиться лише до знань та умінь у людини.

Аналіз досліджень щодо ролі здібностей у цілепокладанні дає підґрунтя розглядати останнє не лише як процес чи діяльність, а й як здібність, яка розвивається за певних умов.

На основі вище проаналізованого очевидно, що для вивчення глибини міркувань щодо майбутнього доцільно використовувати методику, спрямовану на вивчення протяжності та конкретності планів. З метою дослідження структурованості завтрашнього дня доцільно використовувати методику виявлення ставлення до планування власного життя. Важливим моментом в цілепокладанні є дослідження домінантних орієнтацій. З цією метою доцільно використовувати Самоактуалізаційний тест (САТ). Він дозволить дослідити рівень самоактуалізації особистості. Студентам можна пропонувати опитувальник, який складається зі 108 суджень САТ і має дві базові шкали: шкалу орієнтації в часі та шкалу підтримки. Перша визначає зорієнтованість людина на сьогоднішній день. Друга – наявність у людини особистісної мети, чутливість

до впливів навколишнього середовища. Самоактуалізована особистість незалежна у поглядах від впливів оточуючих та живе і реалізує себе у сьогоденні. При діагностиці цілепокладання доцільними будуть і методики визначення рівня мотивації досягнень.

Здійснений аналіз психологічних аспектів цілепокладання переконливо доводить, що його зміст включає постановку суб'єктом цілей (усвідомлення орієнтирів дій) нової цільової перспективи у індивіда, що становить перспективу розвитку його діяльності і розвитку його як особистості. Тому під час дослідження важливо розглядати часову перспективу в структурі цілепокладання.

Після того, як студент постановив ціль та склав план її реалізації – починається діяльність, яка складається з дій та операцій. У більшості досліджень визначено зміст цілепокладання, який включає постановку суб'єктом цілей (усвідомлених орієнтирів дій), нової цільової перспективи індивіда, що визначає стратегію розвитку його діяльності та особистості. Реалізації цілей сприяють здібності, які визначають психологічну готовність здобувачів вищої освіти до діяльності, насамперед, до навчання та праці.

Цілепокладання – творчий процес, тому важливою є творча мисленнева діяльність суб'єкта. В якості форми творчого мислення виступає діалектичне мислення. Саме на цих положеннях і може будуватися добір методики дослідження особливостей цілепокладання у юнацтва: дослідження глибини та структурованості майбутнього у часі, а також виявлення рівня мотивації досягнень. Перспективним напрямком дослідження є використання обґрунтованих дослідницьких методів, спрямованих на виявлення особливостей цілепокладаючої активності у студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Помиткіна Л. Цілепокладання як основа прийняття студентами стратегічних життєвих рішень. Проблеми сучасної психології, 2019, 531-539. Взятий з <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2013-20%р>.
2. Бех І. Д., Павелків Р. В. Ціннісна система як критерій особистісного виміру. Українська психологія: сучасний потенціал: матеріали Четвертих Костюківських читань. 1996. с. 68-76.
3. Долгих Л. М. Гендерні особливості кар'єрних стратегій студентської молоді. Проблеми загальної та педагогічної психології. 2006. 8(7). с. 169-175.

ІНТЕГРАЦІЯ АРТПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНІК В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Яковишина Т. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету*

Новий підхід у навчанні дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в початковій школі орієнтується на інклюзивність, індивідуалізацію та